

ODBRANIMO ŠUME FRUŠKE GORE

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

CRTA:

ODBRANIMO ŠUME FRUŠKE GORE

Ova studija slučaja je deo zajedničkih napora Centra za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA), Nacionalne koalicije za decentralizaciju (NKD), Beogradskog centra za bezbednosnu politiku (BCBP) i Partnera za demokratske promene da podstaknu veće učesće građana u odlučivanju kroz inicijativu „Građani imaju moć”. Izrada ove studije omogućena je uz podršku američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Sadržaj studije je isključivo odgovornost autora i ne predstavlja nužno stavove USAID-a ili Vlade SAD.

NACIONALNA
KOALICIJA ZA
DECENTRALIZACIJU

BCBP

**PARTNERI
SRBIJA**

Ukoliko stojite na proplanku, može delovati da je na Fruškoj gori sve harmonično: pred vama se prostire nepregledno zelenilo, drvo do drveta, toliko gusto zbijeno da prvi znakovi civilizacije deluju udaljeno kao u bajci, kao da su iza sedam (*Fruških*) gora. Ali nisu, to je čista optička varka. Kada biste mogli da poletite s tog vidikovca, kao što može neka od 220 vrsta fruškogorskih ptica, videli biste iskrčenu šumu, beton, žičanu ogradu i skupoceni trupci spremni za utovar. Čuveni misaoni eksperiment koji se pripisuje Džordžu Berkliju, jednom od najpoznatijih predstavnika subjektivnog idealizma, glasi ovako: „Padne li stablo u šumi, a nema nikoga da to čuje, je li proizvelo zvuk?“. „Ne“, odgovorio bi Berkli, vodeći se načelom *Esse est percipi* (Biti jeste biti opažen). Dragana Arsić uporno, svakodnevno, od februara 2019.

godine sa grupom entuzijasta radi na tome da više nijedno fruškogorsko drvo ne padne u tišini, čak i ako po Berklijevim standardima nije proizvelo zvuk.

Konspiracija na raskrscnici

„Sutra u toku prepodneva imamo šumsku fruškogorsku akciju. Zainteresovani, javite se u inboks“. Ovu, kako Dragana kaže „pomalo konspirativnu najavu“, lajkovalo je pedeset ljudi, u inboks se javilo desetero, a na teren je sutradan izašlo petoro. Takvo osipanje entuzijazma na relaciji „lajk – inboks – akcija“ može delovati kao pomalo obeshrabrujuć ishod, ali je petoro pojedinaca bilo sasvim dovoljno

da „šumska akcija“ bude uspješno sprovedena. Pokret „Odbranimo šume Fruške gore“ (OŠFG) izašao je na teren na osnovu dojave da se na raskrsnici Crveni čot dešava utovar trupaca koji verovatno nije legalan. Ispostavilo se da je insajder bio u pravu: aktivisti su zatekli gomile trupaca i tri velika šlepera koja su došla da ih utovare.

Prvi telefonski poziv: Čuvari prirode. Nisu hteli da dođu.

Drugi poziv: Policija. Ona je došla, i to ne jedna već dve: beočinska, pa iriška.

Na kraju je, na poziv zabrinutih građana, došao i šumarsko-lovni inspektor, koji je potvrdio ono što je i samo po sebi bilo očigledno – da se drvo tovari u šlepere a da pritom nije obeleženo u skladu sa procedurom, kao i da nema žiga niti markice kvaliteta. Jedan šleper je već bio natovaren, a inspektor je naložio da se trupci odmah skinu. Da nije bilo insajdera, da nije upućen „konspirativni“ poziv preko Fejsbuka i da se na njega nije odazvalo petoro aktivista, masa tih drvnih sortimenata bi otišla u promet. „Potrebni su nam pošteni šumari, koji će nam dojaviti gde se šta dešava, kako bismo opet napravili takvu akciju“, kaže Dragana.

Nakon uspešno obavljenog zadatka, na Fejsbuku je objavljen i izveštaj. „Imali smo dosta vremena da ustanovimo tačno šta se dešava i na koji način se vrši čista krađa posećene šume“, napisao je aktivista Dušan Tomić i dodao galeriju slika s grobljem drveća. Palo je, ali ne u tišini. Izveštaj na Fejsbuku prošao je bolje od najave, sa gotovo 300 reakcija, što je solidan zalog za sve buduće „konspiracije“. Stranica „Odbranimo šume Fruške gore“ danas ima više od 4.500 pratilaca, a grupa više od 9.500 članova.

Altruistički gen

Onoliko ljudi koliko se početkom marta 2021. okupilo na raskrsnici Crveni čot da spreči ilegalni utovar trupaca – toliko je bilo dovoljno i februara 2019. kada je grupica entuzijasta odlučila da pokrene inicijativu OŠFG. Dragana Arsić, ekološka aktivistkinja, bila je pre toga aktivna u drugoj grupi s imperativom u nazivu, s tim da se taj imperativ odbrane odnosio na reke Stare planine. „Inspirisani njima, shvatili smo da imamo probleme u svojoj sredini koje bismo mogli na isti takav način da rešavamo. Hteli smo da definišemo način na koji ćemo se boriti, da to ne bude samo kukanje, lajkovanje i lamentiranje nad tužnom sudbinom Fruške gore, nego da se uhvatimo na konkretan način u koštac sa problemom, da institucionalno vodimo tu priču, da komuniciramo sa institucijama, da mobilizujemo ljude u realnom prostoru putem akcija i performansa i da motivišemo stručnjake iz ekološko-biološke sfere da nam se pridruže“, kaže Dragana.

Poljska Nobelovka Olga Tokarčuk napisala je ekološki roman „Vuci svoje ralo po kostima mrtvih“, čija se protagonistkinja Janjina Dušejko bez predaha bori protiv krivolova i seče šume. „Žalost, velika žalost, tuga posle svake smrti koja se nikada ne okončava. Jedna žalost za drugom, dakle, stalno sam u žalosti, neprekidno. To je moje stanje“, žali se Janjina, koju je do te vrste simboličke crnine dovelo nešto što bi Dragana objasnila kao „altruistički gen“ – težnja da pomogneš, da se uključiš, da obraniš zajedničko dobro, bez ikakvog koristoljublja.

„Kao sociološkinja, po vokaciji sam usmerena na društveni ambijent“, priča Dragana i dodaje kako u eri multidisciplinarnosti sociologija i ekologija često idu ruku podruku, pa se sve više govori o ekološkoj sociologiji i sociološkoj ekologiji. Tome, u Draganinom slučaju, treba dodati i treću dimenziju – bankarstvo – kome je posvetila više od tri decenije svoje profesionalne karijere. Kad nije bila u kancelariji i kad se nije bavila opštim poslovima, izgradnjom filijala, održavanjem i nabavkama, Dragana je išla u prirodu, džogirala i vozila bicikl. Tako se i njena misija u banci uskladila sa ambijentom slobodnog vremena: fokus svog angažmana je pomerila na društveno odgovorno poslovanje, implementaciju ekoloških principa, izgradnju zelenih filijala, energetske efikasnost i upravljanje otpadom.

Dragana danas više nije u banci: radi za Frušku goru, bez naknade, s ljudima koji dele njen „altruistički gen“. Borba se paralelno vodi na onlajn i oflajn frontu. Već navedeno načelo, da se otpor ne sme zaustaviti na lajkovanju i lamentiranju, dosledno se primenjuje, što između ostalog dokazuje i podatak o dvocifrenom broju podnetih inspeksijskih prijava. Neko bi na osnovu toga opravdano mogao pomisliti kako iza OŠFG stoji ozbiljan tim pravnika: u redu, za protestnu šetnju ili performans dovoljan je entuzijazam, ali kako s čistim entuzijazmom, bez iskustva, popuniti i poslati prijave? Ispostavlja se da je početna hipoteza pogrešna: u timu OŠFG nema nijednog pravika, svi su – šale se – „nestručni“. Ekipi „nestručnih“, na čelu sa Draganom, pripadaju jedan planinar-penzioner, jedna arhitektica koja ima agenciju za ozakonjenja, pastor Protestantske crkve u

Novom Sadu, jedan programer, budući biolog, jedan inženjer poljoprivrede, ekonomista koji radi u državnoj upravi, kao i drugi planinari i istraživači prirode Fruške gore. Zadaci se raspoređuju prema znanjima i afinitetima: pastor je aktivan u pisanju prijava, programer se bavi istraživanjem mapa i složene regulative o gazdovanju šumama, studentkinja biologije Staša Stanković dostavlja podatke o biodiverzitetu, a ekonomista pomaže oko tumačenja zakona vezanih za javni prostor.

Problemi

Fruška gora je najstariji nacionalni park u Srbiji, osnovan krajem 1960. godine, a danas pokriva površinu veću od 26.000 hektara. [1] Kada su u okviru prethodno opisane šumske akcije predstavnici OŠFG pozvali policiju, pojavila se najpre beočinska, pa iriška. Park je, međutim, toliko prostran, da bi neku narednu nedozvoljenu seču mogla da prekine i policija iz Novog Sada, Sremskih Karlovaca, Bačke Palanke, Šida, Sremske Mitrovice ili Indije, budući da zaštićeno područje obuhvata delove teritorija čak osam opština. Park zbog svojih specifičnosti ima i zaštitu međunarodnog značaja, i to: „Important Bird and Biodiversity Areas (IBAs–IBA) područje sa 49.210 ha (od značaja za retke ptice); Important Plant Areas – IPA područje (od značaja za biljke) „Fruška gora“ i Koviljsko-petrovaradinski rit (142.376 ha) i Prime Butterfly Areas in Europe - PBA područje (od značaja za dnevne leptire) od 2009. godine sa 34.771 ha“ [1].

U svom nagrađenom master radu pod nazivom „Problemi planiranja nacionalnih parkova na primeru Nacionalnog parka Fruška gora“, Tijana Đorđević sa Departmana za geografiju

Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu zaključila je kombinacijom nekoliko istraživačkih metoda da neadekvatna uprava Nacionalnog parka „možda i najviše degradira nacionalni park, kako direktnim aktivnostima (seča šuma), tako i indirektnim“. Ona zaključuje da je potrebno proširiti zonu prvog stepena zaštite i pooštriti uslove korišćenja ovih područja, propisujući adekvatne kaznene mere kako bi se obezbedila njegova nužna zaštita [2]. Šta podrazumeva taj prvi, najstroži stepen zaštite? U najkraćem – zabranu korišćenja prirodnih resursa i izgradnju objekata, kao i zabranu svih aktivnosti osim kontrolisanih edukativnih i istraživačkih, uz izuzetak posebnih interventnih mera na zaštiti ekosistema [1]. „Lokaliteti u prvom stepenu zaštite treba da obezbede preduslove za opstanak vrstama izrazito zavisnim od starih i očuvanih šuma, a udeo ovakvih šuma (3,5%) je zanemarljiv. To je dodatno pogoršano time što je prvi stepen podeljen na 21 odvojeni lokalitet, od kojih su dva čak ispod 10ha, a 13 lokaliteta je površine ispod 50ha, što je najmanja potrebna površina očuvane šume za neke vrste“, zaključuje Đorđević u svom istraživanju [2]. Pokret OŠFG smatra da bi taj skromni udeo od 3% trebalo u najmanju ruku upetostručiti. Probleme sa kojima se suočava Fruška gora analizirao je i Igor Trišić, koji je SWOT analizom kao osnovne slabosti ekoturizma u ovom nacionalnom parku naveo nedovoljnu revitalizaciju šuma, a kao pretnje i opasnosti nedovoljnu ulogu lokalne zajednice u sistemu upravljanja i zaštite, odsustvo konsekvenci i devastaciju šumskog ekosistema. [1]

Uzmemo li u obzir širinu navedenih problema i slab institucionalni odgovor na njih, jasno je zašto je Fruškoj gori neophodan pokret kao što je OŠFG. Njegovi ciljevi postavljeni su veoma precizno, a neki bi predstavnici šumarske

struke rekli i – *prestrogo*, do čega ćemo doći kroz nekoliko redova. Pokret najpre traži prekid prakse komercijalne seče šuma i usmerava pažnju javnosti i medija na pojave u NP Fruška gora koje su indikacija da upravljač ne radi u potpunosti u skladu sa svojom osnovnom, zakonom utvrđenom delatnošću. Gostujući na Radiju Novi Sad, u emisiji „Povodom“, Dragana Arsić sučelila je svoje stavove s višim naučnim saradnikom Instituta za nizijsko šumarstvo i životnu sredinu Bratislavom Matovićem. On je slušaocima podsetio da seča nema samo funkciju iskorišćavanja šuma, već je važna i s aspekta nege. Matović navodi da su „šume Fruške gore prestarele, prezrele“, kao i da je njihovo obnavljanje – a pogotovo obnavljanje bukve i hrasta kitnjaka – veoma složen posao: „Vrlo je teško proceniti u šumi da li je reč o planskoj ili neplanskoj seči. Tako se laiku može učiniti da je na delu velika neplanska seča, a u pitanju je školski primer oplodne seče. Krađe čine mali procenat“ [3].

Služeći se različitim resursima, koji će ovde biti predstavljeni, OŠFG komunicira sa nadležnim institucijama i prikuplja dokaze o lošoj ili nezakonitoj praksi, i uz to aktivno saraduje sa svim ekološkim pokretima i udruženjima sa kojima deli iste ciljeve i vrednosti. Ta interakcija vidljiva je i na Fejsbuk grupi OŠFG, gde se svakodnevno pruža podrška pokretima kao što su Ekološki front Novi Sad, Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, Spasimo Beočin, Za zeleno Novo naselje... Nisu, međutim, samo ekološka udruženja doprinela jačanju vidljivosti OŠFG. Jednog dana, pojavio se...

Darko Rundek

„Nije dakle samo u Hrvatskoj! Brutalna i slijepa pohlepa? Mahnitost?“. Ovu poruku je na svom zvaničnom Fejsbuk nalogu, koji prati 80.000 ljudi, podelio čuveni kantautor Darko Rundek, prilažući link do peticije OŠFG kojom je zatraženo hitno zaustavljanje seče šuma i uvođenje moratorijuma na seču u trajanju od minimalno 20 godina. Organizatori su u obrazloženju peticije podsetili na to da je komercijalna eksploatacija šuma NP Fruška gora neodrživa praksa, jer je ta planina „javno dobro, zaštićeno područje prirode, naša fabrika kiseonika, najjači borac protiv klimatskih promena, čuvar biodiverziteta i zaostavština za naša pokolenja“. Potpisi su se množili, a podrška je stigla i sa Fejsbuk naloga s još većim viralnim kapacitetom. Rambo Amadeus podsetio je svojih 180.000 pratilaca da „drveće nema ruke da se brani, ni noge da bježi“, pa ih pozvao da potpišu peticiju.

Kada su link podelili Rundek i Rambo, nastao je mali medijski bum: mediji-saveznici postavili su ovu izuzetno važnu temu visoko na društvenu i političku agendu. „Znali smo u startu da peticija formalno-pravno nema nikakav efekat, ali je jedan vid pritiska i izražavanja volje građana“, kaže Dragana Arsić. Onlajn putem skupljeno je oko 7.500 potpisa, a tokom 2020. godine sprovedena je i „živa peticija“, u okviru koje je prikupljeno 4.500 potpisa, ne samo u „fruškogorskim“ opštinama – Novom Sadu, Sremskim Karlovcima, Beočinu, Sremskoj Mitrovici, Irigu i Bačkoj Palanci, već i u Beogradu, Vršcu, Zrenjaninu, Senti, Čupriji, Apatinu, Kovinu i Rumi. Pokret je putem Fejsbuka informisao ljubitelje prirode o planu prikupljanja potpisa, uglavnom na centralnim trgovima gradova. Naposljetku, 11.

avgusta 2020. godine, Ministarstvu zaštite životne sredine predato je nešto manje od 13.000 potpisa, a obavljen je i razgovor sa predstavnicima Odseka za zaštićena područja prirode. Na ovaj način je kombinacijom onlajn i oflajn pristupa, te alarmiranjem javnosti uz podršku javnih ličnosti i partnerskih medija, nastao ambijent u kojem se OŠFG uspostavio kao relevantan akter. Peticija, kao što je navedeno, nije imala formalno-pravni efekat, ali je dovela do neuporedivo veće vidljivosti problema, neuporedivo većeg medijskog publiciteta i pojačanog interesovanja institucija.

Protesti

Drveće nema ruke da se brani – napisao je Rambo Amadeus, ali se ispostavilo da Fruška gora može da računa na mnoštvo ruku spremnih da je brane. Nije bilo mnogo prilika za proteste, na šta je uticala i pandemija virusa korona, ali su se građani okupili u tri navrata, jednom 2019, jednom 2020. i jednom 2021. godine, ne bi li ukazali na uzurpaciju prirode i zaštićenog dobra. Kako je – uz pomoć podataka koje je prikupio OŠFG – utvrdio Vojvođanski istraživačko-analitički centar VOICE, 2020. godine je kroz nacionalni park, na zemljištu Srpske pravoslavne crkve, kao i na njenoj parceli, izgrađen i betoniran šumski put, uz kršenje rešenja Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode i bez potrebnih odobrenja ostalih nadležnih institucija. Put vodi do jednog od najlepših vidikovaca na Fruškoj gori oko kojeg je imanje Sanje Petrić, supruge biznismena Nebojše Petrića, koja je ujedno i direktorka u njegovom preduzeću Promist i jedan od stvarnih vlasnika kompanije Galens Invest. Na izgradnji se, navodi VOICE, radilo i za

vreme vanrednog stanja: „Ograđeni su hektari i hektari dela Nacionalnog parka, uključujući i vidikovac, i tako je planinarima, turistima i lokalnom stanovništvu onemogućeno korišćenje javnog dobra“ [4]. OŠFG je odlučio da tome stane na put.

„Kada krenete s aktivizmom, suočavate se s masom reakcija, s pitanjima ljudi – *Kad će biti protest?* Ljudi jako vole proteste, a kada ih organizujete onda ih ne dođe mnogo“, kaže uz osmeh Dragana Arsić. Organizovanje protesta na planini nije najjednostavniji poduhvat. Za razliku od protesta u gradu, kojima se demonstranti mogu priključiti u bilo kom trenutku, protest na planini podrazumeva ciljani dolazak zainteresovanih. Drugi problem ticao se odnosa s policijom. Iako je skup uredno prijavljen, policija je legitimisala predstavnike pokreta i osporavala njihovo pravo da protestuju na tom mestu. Na prvi protest došlo je, prema proceni OŠFG, oko stotinu ljudi, a na drugi triput više. Više ljudi – više prostora u medijima: nizali su se izveštaji i intervjui u Zelenoj patroli, na N1, Novoj S, na portalu 021...

Prijave

Za dve godine postojanja, pokret OŠFG podneo je 12 inspekcijskih prijava, sa stoprocentnim učinkom: sve su bile osnovane i sve su rezultirale prekršajnim prijavama protiv upravljača, javnog preduzeća Nacionalni park Fruška gora. Jedna među njima je rezultirala prekršajnom prijavom protiv privatne firme koja je obavljala seču šume za Eparhiju Sremsku, što je vlasnika te firme koštalo kazne u visini od oko 2.000 evra. Tome treba dodati i prijavu koja je, navode u pokretu, rezultirala privrednim prestupom, a čitav proces započet

je dojavom insajdera o bespravnoj seči šume od 500 stabala. Ishod je isprva bio razočaravajuć: inspekcija je uputila opomenu javnom preduzeću zbog seče šume. „Mi smo se žalili svim višim instancama, Pokrajinskom sekretarijatu pre svega. Žalili smo se na inspektore i tražili vanredni inspeksijski nadzor, u kojem bismo učestvovali i mi, kao aktivisti. Naša žalba je uvažena, s tim da je osnovana komisija od tri inspektora koji su otišli na teren, uradili ponovni nadzor i ustanovili ono što smo mi dokumentovali, da je bespravno posečeno 500 stabala“, navodi Dragana Arsić.

Na ovom mestu valjalo bi još jednom podsetiti da niko iz najužeg tima OŠFG nije pravnik po struci. Kako je onda moguće da su sve prijave bile uredno napisane i da su se pokazale kao osnovane? Tajna uspeha krije se u timskom radu. Najpre, na primer, insajder iz šumarske

struke obezbedi udruženju kvalitetne početne podatke, da bi nakon toga drugi aktivisti, recimo programer i ekonomista, analizirali zakonski okvir, osnove gazdovanja šumama, mape, terene i fotografije. Kada se pisanje prijave, u kojoj često učestvuje i pomenuti pastor Protestantske crkve, približi kraju, Dragana vodi računa da ništa ne bude prepušteno slučaju, pa lektoriše tekst i kontroliše sve elemente pre slanja. Pokret se, međutim, postarao i da mehanizam prijave bude što jednostavniji i drugim građanima koji imaju dokaze enormne seče šume. Na grupu OŠFG studentkinja biologije Staša Stanković okačila je šablon prijave koju je moguće uputiti Šumarsko-lovnoj inspekciji, i tu su pobrojani svi elementi koje valjana prijava treba da sadrži, od lokacije seče do fotografija kao dokaznog materijala.

Najsloženija prijava do sada bila je ona koja se odnosi na brdo Kesten, sa najlepšim vidikovcem prema Novom Sadu, gde je na 14 stranica opisano na koji način je uzurpiran deo površine nacionalnog parka. Ona je poslata na adrese nekoliko inspekcija, budući da je prekršeno više zakona, uključujući one o planiranju i izgradnji, o zaštiti prirode i o šumama. Rešenjem građevinske inspekcije vlasniku je naloženo da ukloni betonski put koji je bespravno napravio kroz šumu nacionalnog parka. On se na tu odluku žalio, tako da borba i dalje traje.

Komunikacija sa institucijama

Tragajući za informacijama od javnog značaja u vezi sa Fruškom gorom, pokret OŠFG podneo je više od 40 zahteva, a svaki deseti slučaj morao je da se rešava uz posredstvo poverenika. Iz pokreta kažu da su zadovoljni komunikacijom s institucijama i da su one u traženom roku dostavljale informacije na osnovu zahteva, ali se ta pohvala ne može uputiti i na račun javnog preduzeća NP Fruška gora, koje je tražene podatke, poput onih o 20 najvećih kupaca drvnih sortimenata, odbilo da dostavi. Još je teža situacija s informacijama koje se tiču zemljišta u posedstvu Srpske pravoslavne crkve, budući da ona nije dužna da odgovara na takvu vrstu zahteva. Crkvi je 2008. godine vraćeno 6.000 hektara šume, kojom je ona obavezna da upravlja po istom principu koji važi i za državne i male vlasničke šume. SPC, međutim, nije obavezna da pokretu OŠFG dostavi bilo kakav odgovor na pitanje od javnog značaja, što bi moglo da se reši na drugačiji, neformalniji način, kada bi bilo dobre volje u eparhiji. Nje, nažalost – kažu u pokretu – nema. „Oni su *država u državi*, ne komuniciraju

s nama. Mi smo se njima obraćali u avgustu 2019. godine, kada smo pisali inspekcijsku prijavu za seču šuma u prvoj zoni zaštite, koja je u njihovom vlasništvu. Tada smo pisali, telefonirali, zakazivali sastanke, ali nije došlo ni do kakvog kontakta“, kaže Dragana Arsić, dodajući da se u „botovskim“ napadima na aktivizam OŠFG stalno provlači narativ prema kojem ekolozi napadaju „našu svetu crkvu“.

Pokret je za dve godine postojanja kucao na sva vrata, i otvorena i zatvorena. Osim sa policijom, inspekcijom, Ministarstvom za zaštitu životne sredine, javnim preduzećem NP Fruška gora i Poverenikom za informacije od javnog značaja, ostvaren je kontakt i sa Pokrajinskim zavodom za zaštitu prirode, koji je direktno odgovoran za zaštićeno područje nacionalnog parka. OŠFG ne krije nezadovoljstvo načinom na koji Zavod obavlja tu svoju ulogu, pa navode da je stav te institucije često klijentelistički: vlasniku Galensa i Promista izdati su uslovi zaštite prirode za izgradnju puta i ograđivanje brda, dok su kompleksu Fruške terme, koji jednim delom ulazi u teritoriju NP, dati uslovi zaštite prirode za žičaru koja ni posle četiri godine nije proradila. Za taj neuspešni projekat žrtvovano je 200 stabala.

Upotreba digitalnih tehnologija

Aktivizam pokreta OŠFG u velikoj meri se oslanja na upotrebu digitalnih tehnologija: od mobilizacije saboraca, preko prikupljanja dokaza, pa sve do podizanja vidljivosti problema sa kojima se Fruška gora svakog dana suočava. Tako je, na primer, na dimenzije uzurpacije javnog zemljišta u slučaju Kesten ukazano pomoću snimka dronom. Iz ptičije perspektive bilo je sasvim jasno na koji način

su zbog privatnih interesa blokirana dva javna nekategorisana puta, a preko stotinu parcela ograđeno masivnom žičanom ogradom. Uznemirujući snimak završen je sledećim pitanjem: „Da li je ovo uvodna faza u nešto što se zove investitorska urbanizacija Fruške gore ili je samo privatna potreba da se uživa u desetinama hektara veleposeda na Fruškoj gori putem kršenja više zakona?“. U tehničkom smislu, vodilo se računa o svakom detalju: da video ne bude duži od tri minuta, da bude praćen adekvatnom muzikom, da bude titlovan i preveden na engleski. „Tim snimcima dronom smo uspeli da animiramo i probudimo ljude. Oni su bili šokirani onim što su videli“, kaže Dragana Arsić.

Tim OŠFG moći će u budućnosti da računa na još efikasniju implementaciju savremenih tehnologija. Gugl trenutno u Los Anđelesu pilotira projekat koji na osnovu vazdušnih snimaka beleži krošnje drveća i na osnovu toga nudi pregršt važnih i zanimljivih podataka [5]. Dok taj servis ne bude globalno dostupan, ekolozi se mogu služiti satelitskim snimcima, dostupnim na Gugl mapama. Oslonivši se na dijahronijsko poređenje tih snimaka, CINS je krajem 2019. godine ukazao na posledice bespravne seče šume uz administrativnu liniju centralne Srbije i Kosova [6], a identičan mehanizam koriste i aktivisti OŠFG kako bi obezbedili dokazni materijal. Tako su, na primer, uspeli da ukažu na to da je Pokrajinski zavod izdao uslove zaštite prirode za izgradnju puta na trasi postojećeg puta, iako puta na tom mestu prethodno nije bilo: na slici „pre“ uočavamo samo gustu šumu, a na slici „posle“ pravu „zmiju od betonskog puta“.

Čitav ovaj splet aktivnosti i mehanizama borbe svakog dana privlači veliki broj korisnika društvenih mreža zainteresovanih za dobrobit Fruške gore. Na stranici i u grupi OŠFG dele

se uznemirujući snimci seče drveća, smeća, divljanja motornim vozilima u nacionalnom parku ili krivolova, a posebnu pažnju javnosti u Srbiji privukao je video probijanja kapije kojom je privatni vlasnik blokirao javni put. Statusi, fotografije, vizuali i snimci ubrzano se dele, kako bi se sprečilo – rečima jednog od aktivista – „pretvaranje Nacionalnog parka Fruška gora u nacionalnu drvaru Fruška gola“.

Pritisci, brige i optimizam

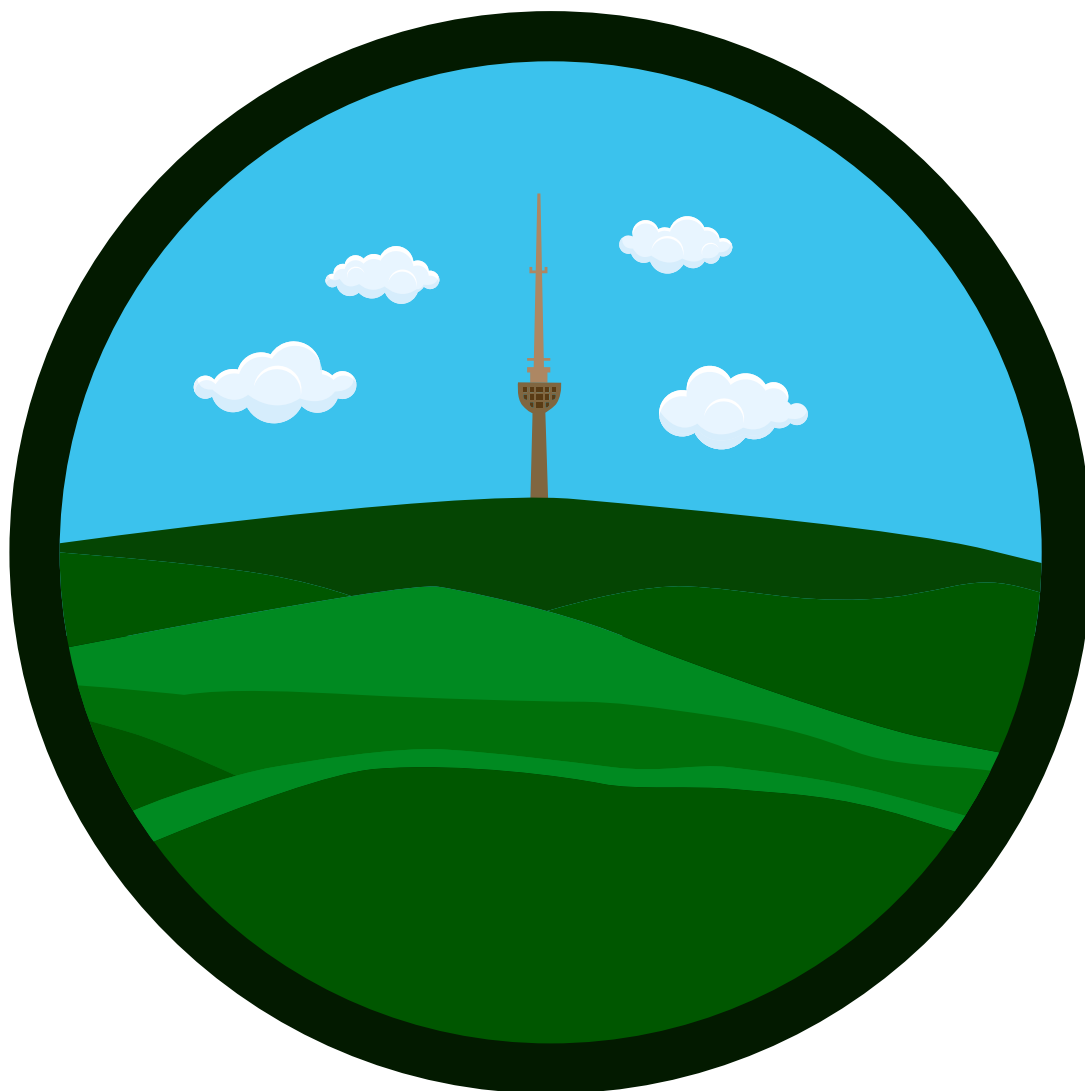
Posle svega, „Dragana Arsić – Lažni ekolog“.

Ovakav naslov osvanuo je na opskurnom portalu Prismotra, čiji vlasnici i pokretači nisu bili poznati javnosti. Taj se sajt, sve dok nije ugašen, bavio defamacijom nevladinih organizacija, aktivista i novinara iz Vojvodine putem pamfletskih napisa. Takvi uvredljivi tekstovi ubrzo bi dobili na vidljivosti tako što bi ih u neizmenjenom obliku raširio niz lokalnih portala bliskih vlastima. Prismotra je nestala, ali ne i oni koji se bave prismotrom: „I dalje imate hiljadu lažnih Fejsbuk profila s kojih idu gnusni napadi, valjaju vas po blatu... Poslednji napad se desio kada je Kurir preneo taj tekst o meni, tu sam dostigla nivo državnog neprijatelja. Bila mi je bitna i podrška Crte, koja je pristala da me zastupa u tužbi protiv medija koji su objavili Prismotrine tekstove, a Kurir sam tužila lično. Dobijam energiju od ljudi koji mi veruju i koji me podržavaju“, kaže „lažni ekolog“ Dragana Arsić.

Liderku pokreta OŠFG više od medijskog linča plaši inertnost države u kontekstu promene zakonske regulative, budući da aktuelni model upravljanja zaštićenim područjima smatra neadekvatnim. Njime se, navodi, proizvodna funkcija šuma postavlja kao prioritarna, umesto da u fokusu budu biološko-ekološka, socijalna i kulturna. Kao drugi veliki problem izdvaja mrežu interesnih subjekata i grupacija, koju bismo mogli nazvati i „šumskom mafijom“. Njihove aktivnosti često je teško

uočiti, pogotovo ako nema dovoljno poštenih šumara-insajdera koji poznaju teren i koji bi uzbunili javnost pri svakom pokušaju ilegalne seče.

Da li je sve to obeshrabilo OŠFG? Ne. „Ja sam po prirodi fajter, moja životna energija je takva: guram napred, uporna sam, a neki kažu i tvrdoglava“, kaže Dragana. A dok je tako, i dok je njenih saboraca s istim osobinama i istim „altruističkim genom“, sve će manje drveća padati u tišini.

Izvori:

[1] Trišić, I. [2018]. Ciljevi održivog turističkog razvoja i upravljanja u Nacionalnom parku 'Fruška Gora'. Turističko poslovanje, (22), 5-17.

[2] Filipović, D. [2017]. Nagrađeni master rad - Tijana Đorđević: Problemi planiranja nacionalnih parkova na primeru Nacionalnog parka Fruška Gora, Geografski fakultet, Univerzitet u Beogradu. Arhitektura i urbanizam, (44), 70-72.

[3] Radio Novi Sad. [2021]. Povodom, 25. 2. 2021.

http://media.rtv.rs/sr_ci/povodom/62986

[4] Voice. [2020]. Vlasnica kompanije Galens Sanja Petrić kupila 205 parcela na Fruškoj gori.

<https://voice.org.rs/vlasnica-kompanije-galens-sanja-petric-kupila-205-parcela-na-fruskoj-gori/>

[5] Google Insights. [2020]. Insights Sustainability Google, Tree Canopy.

<https://insights.sustainability.google/>

[6] Centar za istraživačko novinarstvo Srbije. [2019]. MAPA: Razmera ilegalne seče šuma kod Kosova.

<https://www.cins.rs/mapa-razmera-ilegalne-sece-suma-kod-kosova/>

Impresum

Izdavač:
CRTA

Autor:
Stefan Janjić

Dizajn i prelom:
Jakov Ponjavić

April 2021.

